

DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-4\(36\)-26-34](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-4(36)-26-34)

УДК 330.34-049.5

JEL Classification: F63

Дмитро Дрожжин

кандидат наук з державного управління, доцент
Державний заклад «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка» (Луганськ, Україна)

E-mail: ddrozhzhyn@gmail.com. **ORCID:** <https://orcid.org/0000-0002-1828-7201>

Михайло Дрожжин

студент 2-го курсу магістратури
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Київ, Україна)

E-mail: mdrozhzhyn@gmail.com

РОЛЬ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ У ФОРМУВАННІ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У статті розглянуто роль економічної безпеки у формуванні та реалізації стратегій сталого розвитку. Економічна безпека є важливим фундаментом для досягнення сталого розвитку. Стаття досліджує, як забезпечення економічної безпеки може впливати на здатність суспільства до досягнення сталого розвитку, і як ці два поняття взаємодіють між собою. Стаття також розглядає ключові аспекти економічної безпеки та їхній вплив на стратегії сталого розвитку, включаючи аспекти фінансової стабільності, забезпечення ресурсами, інфраструктуру та соціальну справедливість. У статті запропоновано комплексний підхід до зміцнення економічної безпеки, який враховує всі аспекти економічної безпеки та забезпечує гармонійний розвиток суспільства та природи.

Ключові слова: економічна безпека; сталий розвиток; стратегії; концепція; економіка; навколишнє середовище.

Бібл.: 9.

Постановка проблеми. Сучасна ситуація в національній економіці визначається складністю умов господарювання через агресію Росії та окупацією територій. Цей конфлікт призвів до великої кількості людських жертв, зруйнованих міст та інфраструктури, а також серйозних наслідків для економічної безпеки України. Крім прямих збитків, економіка України має негативні наслідки, серед яких слід зазначити зниження інвестиційної активності, зростання ризиків для бізнесу та зменшення зовнішньої торгівлі. Крім того, поточний стан довкілля і наростаючі екологічні проблеми ставлять перед підприємствами й державою важливі завдання – збалансувати економічний розвиток і зменшити негативний вплив на екологію шляхом ефективного впровадження державних заходів і управління ними.

Світова спільнота постає перед складними викликами, такими як зміна клімату, економічні кризи, соціальні нерівності та інші. Останніми роками потреби людства в ресурсах, воді, енергії та інфраструктурі значно зростають, тому економічна безпека є фундаментальним елементом життєзабезпечення кожного суспільства. Вона визначається не лише рівнем доходів і фінансовою стійкістю, але й доступом до ресурсів, стабільністю фінансової

системи, інноваційною активністю та багатьма іншими факторами. Економічна безпека забезпечує можливість суспільства реалізувати свій потенціал і вирішувати важливі соціальні завдання.

Щоб відповісти на ці виклики, національні та міжнародні організації шукають шляхи досягнення сталого розвитку, який об'єднує в собі економічний, соціальний і екологічний аспекти. З іншого боку, стратегії сталого розвитку визначаються як спроба вирішити глобальні проблеми, такі як зміна клімату, виснаження ресурсів, нерівність і бідність, забезпечуючи економічне зростання, соціальну справедливість і охорону навколишнього середовища. Виникнення цієї ідеї пов'язане з потребою та необхідністю вирішення екологічних проблем і врахування їх у процесах планування та прийняття рішень з питань соціально-економічного розвитку країни, регіону і громад. Для успішної реалізації цих стратегій потрібний економічний фундамент, який не лише забезпечує необхідні ресурси, але й є стійким до зовнішніх викликів.

Досягнення сталого розвитку країни неможливо без урахування екологічних аспектів. Тому необхідно переглянути пріоритети, механізми та визначити нові фактори для стимулювання економічного росту країни і розробити екологічну політику на основі принципів сталого розвитку. Саме вивчення взаємозв'язку між економічною безпекою та соціально-економічними аспектами сталого розвитку є актуальним та важливим завданням, яке може допомогти справлятися зі складними викликами сучасності та сприяти сталому і стійкому розвитку суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Економічна безпека країни є важливою складовою міжнародної економічної безпеки та глобальної економічної безпеки. Вона спрямована на захист світового економічного порядку і сталого розвитку. Із розвитком міжнародних економічних відносин та збільшенням глобальних викликів виникає необхідність розширення обсягу досліджень у галузі економічної безпеки.

Деякі вчені, такі як Х. Брундтланд, Дж. Голден, Р. Келлі, Х. Маулл, П. Наган, Л. Олвей, М. Реннер, М. Сейлс, Ф. Трейгер, К. Хаммер, С. Уолт, акцентують увагу на визначенні пріоритетів державної безпекової політики, включаючи екологічну та соціальну безпеку.

Багато видатних вітчизняних учених, таких як Г. Пастернак-Таранушенко, Л. Шевченко, О. Власюк, В. Ткачук, С. Ілляшенко, С. Покропивний, Т. Кузенко, С. Шкарлет, О. Ляшенко й багато інших, займалися та продовжують дослідження у сфері економічної безпеки.

Дослідження окремих складових системи економічної безпеки України розглядаються в роботах таких учених: Т. Іванова висвітлює аспекти, пов'язані з еколого-економічною безпекою; М. Єрмошенко досліджує фінансову безпеку; О. Вовчак зосереджується на банківській та інвестиційній безпеці; І. Вислоцька аналізує соціальні аспекти економічної безпеки. Проте деякі аспекти формування економічної безпеки залишаються невирішеними й вимагають подальшого дослідження.

Мета статті полягає в сприянні поглибленню розуміння важливості економічної безпеки у контексті сталого розвитку та наданні практичних рекомендацій для прийняття рішень, спрямованих на підтримку сталого розвитку економіки та суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблеми екологічного характеру сьогодні стали не просто екологічними проблемами, а вони стали внутрішніми загрозами для економічної безпеки країни. Еколого-економічна криза в Україні має негативний вплив на вирішення багатьох завдань становлення ринкових відносин у країні, оскільки вплив суб'єктів виробництва та господарської діяльності набирає надзвичайно високого темпу.

Діяльність підприємств постійно відчуває вплив безлічі ризикових факторів, які пов'язані з непередбачуваними змінами у їхньому зовнішньому і внутрішньому оточенні. Екологічні та економічні чинники мають тісний зв'язок та взаємодіють між собою. Вони становлять загрозу для еколого-економічної безпеки підприємств і спричиняють нестабільність фінансової системи, ринків ресурсів і споживання, динаміку інформаційного і науково-технологічного прогресу та функціонування світової економіки.

На сьогоднішній день, з огляду на реальну екологічну загрозу, яка виникає внаслідок впливу численних негативних природних, техногенних і соціально-політичних факторів, екологічній безпеці приділяється все більше уваги. Розв'язання екологічних проблем стає об'єктом державної уваги і стає важливим завданням для всього суспільства. Одночасно зі спрямованими на державному та регіональному рівнях програмами щодо охорони навколишнього середовища і забезпечення безпеки населення, не можна утрачати з виду потенціал, який мають самі підприємства у цьому контексті.

Через глобальність і нестабільність українського суспільства відбувається наростання загроз для життя, здоров'я, матеріального та соціального благополуччя громадян. Ці ризики призводять до витрат ресурсів, що негативно впливає на показники економічної безпеки країни та її населення, і породжують нові виклики, пов'язані з потребою внести зміни як у життєдіяльності громадян, так і в національній економіці [1].

Багато досліджень спрямовані на вивчення питань безпеки, і більшість із них спрощено визначають суть і механізми забезпечення національної безпеки, економічної та фінансової безпеки підприємств, соціальної та особистісної безпеки, а також екологічної безпеки країни й регіону. Учені вже запропонували багато визначень цих понять, і отже, можливо розглянути їх більш детально.

Економічна безпека визначається як стан, коли економічна система країни функціонує без перешкод, має резерви для подальшого розвитку та здатність адаптуватися до зовнішніх змін. Вона охоплює такі аспекти, як стабільність фінансової системи, яка є необхідною для ефективного функціонування економіки та забезпечення сталого розвитку; енергетична безпека має

важливе значення для забезпечення робочих місць, виробництва та транспорту; доступ до ресурсів та раціональне їх використання; інноваційна активність та інші фактори, що впливають на економічний потенціал країни.

Безпекою є стан об'єкта, за якого нейтралізується вплив різних за природою, часом та у просторі загроз на умови функціонування об'єкта [2]. Економічну безпеку доцільно розглядати як сукупність взаємопов'язаних систем безпеки [3; 4].

Щодо підприємств, важливо аналізувати безпеку з таких позицій: стан самого підприємства, результати управління ним і умови, що сприяють його стійкому розвитку. Конкретизація цих аспектів відображена в різних підходах щодо визначення сутності економічної безпеки підприємства.

За визначенням І. Хоми, можна розглядати економічну безпеку підприємства як певне явище в економіці або його характеристику, яке базується на рівні відсутності наслідків впливу дестабілізуючих факторів, що походять як з внутрішнього, так і зовнішнього середовища, на економічний потенціал і загальну господарську діяльність підприємства [5, с. 21]. І. Хома перекоонує, що система економічної безпеки підприємства є надійною, коли всі процеси виробництва, комерції та інвестицій забезпечуються в достатніх фінансових ресурсах, і їх надходження відбувається вчасно [6, с. 15].

М. Камлик розглядає економічну безпеку підприємства як стан розвитку економічного суб'єкта, який характеризується стабільністю у сфері економіки і фінансів, ефективністю у протидії негативним впливам і нейтралізації їх на всіх етапах його діяльності [7, с. 38].

Г. Козаченко та В. Пономарьов визначають економічну безпеку підприємства як гармонійне з'єднання економічних інтересів підприємства, що розглядаються в часі та просторі, з інтересами зовнішнього середовища та пов'язаних суб'єктів [8, с. 4].

Є.В. Міщук розуміє під економічною безпекою підприємства захищеність його життєво важливих інтересів від загроз, які виникають як і зсередини, так і ззовні [9, с. 167].

Економічна безпека стає дедалі більш важливою складовою національної безпеки в умовах постійних змін у світовому економічному ландшафті. Країни зіштовхуються до різноманітних викликів, таких як глобальні економічні кризи, геополітичні конфлікти, зміни в торговельних відносинах та технологічна революція, які впливають на їхню економічну стабільність та життєздатність.

Економічна безпека визначається як здатність країни забезпечувати стабільність економічного зростання та соціального розвитку при мінімальних загрозах та ризиках для її економічної системи. Досягнення цієї сталості вимагає ретельного аналізу та розуміння різноманітних факторів, які впливають на економічну безпеку.

Економічна безпека забезпечує можливість суспільства реалізувати свій потенціал і вирішувати важливі соціальні завдання. Більшість вчених відзначають екологічну безпеку як одну з функціональних складових

економічної безпеки. Важливо зауважити, що сферу економічної безпеки слід досліджувати разом з екологічною складовою безпеки, оскільки вони взаємопов'язані. Сучасний стан природних ресурсів та навколишнього середовища вимагає перегляду підходів до економічного розвитку та технологічного прогресу, з урахуванням екологічних пріоритетів, наявності екологічних ризиків та ступеня екологічної безпеки.

Економічна безпека відіграє важливу роль у формуванні та реалізації стратегій сталого розвитку. Одним із найвідоміших теоретичних підходів до дослідження економічної безпеки є підхід, який виділяє чотири основні складові економічної безпеки:

1. Економічна стабільність, вона передбачає забезпечення стабільного економічного зростання, зниження рівня інфляції, стабілізацію валютного курсу та інші заходи.

2. Конкурентоздатність економіки, передбачає розвиток інновацій, підвищення якості продукції та послуг, розширення зовнішньоекономічних зв'язків та інші заходи.

3. Соціальна стабільність, передбачає створення умов для підвищення рівня життя населення, забезпечення зайнятості, соціальної справедливості та інших соціальних гарантій.

4. Екологічна безпека, передбачає екологічно безпечне виробництво, раціональне використання природних ресурсів, захист навколишнього середовища та інші заходи.

Цей підхід є основою для розробки стратегій економічної безпеки в багатьох країнах світу. Для реалізації цих завдань необхідні комплексні заходи, які повинні бути спрямовані на зміцнення всіх складових економічної безпеки. Це передбачає реформування економічної системи, розвиток інновацій, підвищення конкурентоспроможності економіки, забезпечення соціальної стабільності та збереження довкілля.

У сучасних умовах економічна безпека є одним із ключових факторів сталого розвитку будь-якої країни. Вона забезпечує стабільність економічної системи, її розвиток та здатність до протистояння зовнішнім та внутрішнім загрозам. Для реалізації стратегій сталого розвитку необхідно зміцнювати всі складові економічної безпеки.

Взаємозв'язок між економічною безпекою і сталим розвитком є складним і важливим для забезпечення економічної стабільності та сталого зростання суспільства. Ці дві концепції взаємодіють між собою на різних рівнях і впливають одна на одну.

Економічна безпека, включаючи фінансову стабільність, є основою для економічного розвитку. Стабільність фінансової системи, низький рівень інфляції та ефективне управління фінансами створюють сприятливий клімат для інвестицій, більшого споживання та росту ВВП, що є важливими аспектами сталого розвитку.

Економічна безпека включає в себе забезпечення доступу до природних ресурсів, які є необхідними для економічного зростання. Стале використання ресурсів та ефективне їхнє управління є ключовими аспектами сталого розвитку, які також впливають на економічну безпеку країни.

Інфраструктура та технологічний розвиток є складовими як економічної безпеки, так і сталого розвитку. Інвестиції в інфраструктуру покращують умови для бізнесу та життя громадян, а також сприяють сталому розвитку, зокрема шляхом розвитку зелених технологій.

Стале розвиток передбачає забезпечення соціальної справедливості і зменшення соціальних нерівностей. Економічна безпека, включаючи створення робочих місць та забезпечення достатнього рівня доходу для всіх громадян, сприяє досягненню цих цілей.

Економічна безпека та сталий розвиток також мають глобальний вимір, оскільки проблеми, такі як зміна клімату та торговельні відносини, стосуються всього світу. Міжнародна співпраця та спільні зусилля країн є ключовими для досягнення сталого розвитку та забезпечення економічної безпеки на глобальному рівні.

Таким чином, економічна безпека та сталий розвиток взаємозалежні та взаємопідтримують один одного, і їх взаємодія визначає перспективи та можливості розвитку суспільства. Надійна економічна база є фундаментом для досягнення сталого розвитку, тоді як стратегії сталого розвитку сприяють створенню більш стійкого та рівного суспільства.

Висновки та пропозиції. Дослідження ролі економічної безпеки у формуванні та реалізації стратегій сталого розвитку виявило важливий взаємозв'язок між цими двома концепціями. Сталий розвиток передбачає забезпечення поточних потреб суспільства, не шкодячи майбутнім поколінням, та включає в себе раціональне використання ресурсів, охорону навколишнього середовища, розвиток соціально відповідальних бізнес-практик та забезпечення економічної стабільності.

Зміцнення економічної безпеки є комплексним завданням, яке вимагає спільних зусиль держави, бізнесу та суспільства. Для його реалізації необхідно розробити та реалізувати ефективну стратегію економічної безпеки, яка б враховувала особливості країни та її місце в глобальній економіці.

Пропонуємо розглянути деякі конкретні заходи, які можуть бути здійснені для зміцнення економічної безпеки України: запровадження ефективних антикризових заходів, які б дозволили запобігти економічним потрясінням; розвиток інноваційної економіки, яка б була більш конкурентоспроможною на світовому ринку; забезпечення соціальної справедливості та підвищення рівня життя населення; захист навколишнього середовища та раціональне використання природних ресурсів.

Реалізація цих заходів дозволить Україні забезпечити стале економічне зростання та підвищення рівня життя населення. Економічна безпека виступає важливим фундаментом для досягнення сталого розвитку, оскільки

стабільність фінансової системи, доступ до ресурсів і інфраструктура є ключовими факторами, які впливають на здатність суспільства до реалізації стратегій сталого розвитку. Крім цього, соціальна справедливість та боротьба з нерівностями також є важливими складовими обох концепцій.

Для досягнення сталого розвитку необхідна комплексна стратегія, яка враховує всі аспекти економічної безпеки та забезпечує гармонійний розвиток суспільства та природи. Тільки в такий спосіб можна забезпечити сталість економічного зростання та зберегти нашу планету для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел

1. Коленда Н. В. Соціоекологічно-економічна безпека та її вплив на відтворення населення : монографія / Н. В. Коленда, Л. М. Черчик, О. Ю. Гаврилюк. – Луцьк : Терен, 2013. – 264 с.
2. Демократичне врядування: наука, освіта, практика : матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, Київ, 29 трав. 2009 р. : у 4 т. / за заг. ред. В. П. Приходька, С. В. Загороднюка. – Київ : НАДУ, 2009. – Т. 4. – С. 51–64.
3. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / О. С. Власюк; Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. – Київ, 2008. – С. 43–46.
4. Лучик М. В. Економічна безпека аграрної галузі та її складові [Електронний ресурс] / М. В. Лучик // Забезпечення економічної безпеки виробничих систем за умов розвитку конкуренції : X Міжнародна науково-практична конференція. – Режим доступу: http://mevhn.com/load/2013/3_zabezpechennja_ekonomichnoji_bezpeki_virobnichikh_sistem_za_umov_rozvitku_konkurenciji.
5. Хома І. Б. Формування та використання систем діагностики економічної захищеності промислового підприємства : монографія / І. Б. Хома. – Львів : Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2012. – 504 с.
6. Хома І. Б. Структурно-функціональна діагностика рівня економічної безпеки машинобудівного підприємства : монографія / І. Б. Хома. – Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2010. – 232 с.
7. Камлик М. І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект : навчальний посібник / М. І. Камлик. – Київ : Атіка, 2005. – 432 с.
8. Козаченко Г. Економічна безпека підприємств : сутність і передумови формування / Г. Козаченко, В. Пономарьов // Теорія та практика управління у трансформаційний період : збірник наук. праць. – Донецьк : ІЕП НАН України, 2001. – Т. 3. – С. 3–7.
9. Міщук Є. В. Оцінка стану економічної безпеки гірничодобувних підприємств (на прикладі безпеки майнового стану) / Є. В. Міщук // Інноваційна економіка. – 2020. – № 1-2. – С. 178-189.

References

1. Kolenda N.V., Cherchyk L.M., Havrylyuk, O. Yu. (2013). *Socio-ecological and economic security and its influence on population reproduction [Sotsioekolohoeconomichna bezpeka ta yii vplyv na vidtvorennia naseleennia]*. Teren.
2. Prikhodka, V.P., Zagorodnyuk, S.V. (Ed.). (2009). *Demokratychnе vriaduvannia: nauka, osvita, praktyka : materialy nauk.-prakt. konf. za mizhnar. Uchastiu [Democratic governance: science, education, practice: Scientific and practical materials. conf. for international participation]* (Vol. 4, pp. 51–64). NADU.
3. Vlasyuk, O.S. (2008). *Teoriia i praktyka ekonomichnoi bezpeky v systemi nauky pro ekonomiku [Theory and practice of economic security in the system of economic science]*. (pp. 43–46).

4. Luchyk, M.V. (2013). Ekonomichna bezpeka ahrarnoi haluzi ta yii skladovi [Economic security of the agrarian industry and its components]. *Zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky vyrobnychkh system za umov rozvytku konkurentsii: Kh Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia – X International Scientific and Practical Conference. Ensuring the economic security of production systems under the conditions of the development of competition.* http://mevhn.com/load/2013/3_zabezpechennja_ekonomichnoj_bezpeki_virobnichikh_sistem_za_umov_rozvytku_konkurenciji.

5. Khoma, I.B. (2012). *Formuvannia ta vykorystannia system diahnostryky ekonomichnoi zakhyschenosti promysloвого pidpryemstva [Formation and use of diagnostic systems of economic security of an industrial enterprise]*. Vyd-vo NU «Lvivska politehnika».

6. Khoma, I.B. (2010). *Strukturno-funktsionalna diahnostryka rivnia ekonomichnoi bezpeky mashynobudivnoho pidpryemstva [Structural and functional diagnosis of the level of economic security of a machine-building enterprise]*. Publishing House of the National University “Lviv Polytechnic”.

7. Kamlyk, M.I. (2005). *Ekonomichna bezpeka pidpryemnytskoi diialnosti. Ekonomiko-pravovyi aspekt [Economic security of business activity. Economic and legal aspect]*. Atika.

8. Kozachenko, G., Ponomaryev, V. (2001). Ekonomichna bezpeka pidpryemstv: sutnist i peredumovy formuvannia [Economic security of enterprises: the essence and prerequisites of formation]. *Teoriia ta praktyka upravlinnia u transformatsiinyi period – Theory and practice of management in the transformation period* (Vol. 3, pp. 3–7). IEP of the National Academy of Sciences of Ukraine.

9. Mishchuk, E.V. (2020). Otsinka stanu ekonomichnoi bezpeky hirnychodobuvnykh pidpryemstv (na prykladi bezpeky mainovoho stanu) [Assessment of the state of economic security of mining enterprises (on the example of property security)]. *Innovatsiina ekonomika – Innovative economy*, 166-179.

Отримано 09.12.2023

UDC 330.34-049.5

Dmytro Drozhzhyn

PhD in Public Administration, Associate Professor
State institution «Luhansk National University
named after Taras Shevchenko» (Luhansk, Ukraine)

E-mail: ddrozhzhyn@gmail.com. **ORCID:** <https://orcid.org/0000-0002-1828-7201>

Mykhailo Drozhzhyn

2nd year master's student
National Technical University of Ukraine
«Ihor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute» (Kyiv, Ukraine)

E-mail: mdrozhzhyn@gmail.com

THE ROLE OF ECONOMIC SECURITY IN THE FORMATION AND IMPLEMENTATION OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT STRATEGIES

In modern conditions, the national economy of Ukraine faces complex challenges caused by Russia's aggression and occupation of territories. This conflict has led to serious consequences for the economic security of Ukraine, including a decrease in investment activity, an increase in business risks, and a decrease in foreign trade. In addition, the state of the environment and ecological problems are

becoming a serious task for the country, requiring a balanced approach to development. The article examines the role of economic security in the formation and implementation of sustainable development strategies. Economic security is an important foundation for achieving sustainable development. The article examines how economic security can affect a society's ability to achieve sustainable development, and how these two concepts interact with each other. Sustainable development involves meeting the current needs of society without harming future generations, and includes the rational use of resources, environmental protection, the development of socially responsible business practices, and ensuring economic stability. The study emphasizes the importance of international cooperation and global interaction in the context of achieving sustainable development. The emphasis of the work is on the fact that environmental safety is becoming more and more relevant, and solving environmental problems is becoming a task for the entire society. The paper also examines key aspects of economic security and their impact on sustainable development strategies, including aspects of financial stability, resource provision, infrastructure and social justice. Thanks to this research, it is possible to identify key aspects that need to be taken into account in the development and implementation of sustainable development strategies, in particular, the need for a balanced approach to economic security, effective management of resources and preservation of social justice. The article proposes a comprehensive approach to strengthening economic security, which takes into account all aspects of economic security and ensures the harmonious development of society and nature. This is the only way to ensure sustainable economic growth and preserve our planet for future generations.

Keywords: economic security; sustainable development; strategies; concept; economy; environment.

References: 9.